

אומר בכל יום באופן חדש ממש „פקד פקדתי אתכם“, ומשיח צדקנו „עומד אחר כתלנו“⁹, והנה זה בא¹⁰, ויש להתכונן לקבל את פניו ע"י ההוספה בקיום התומ"צ, כפס"ד הרמב"ם¹¹ (בעל יום ההילולא דכ"ף טבת, מוצש"ק זה) שע"י „מצוה אחת, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה“.

(משיחות ש"פ שמות, י"ט טבת תנש"א)

9) שה"ש ב, ט.

10) שם ח. וראה שהש"ר עה"פ (פ"ב, ח (ב)).

11) הל' תשובה פ"ג ה"ד.

לעילוי נשמת

הו"ח ר' משה הכהן ב"ר שמעון הכהן ע"ה דואק

לרגל יום הולדתו, ש"ק פ' פקודי, כ"ט אדר

ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י משפחתו שיחיו

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To dedicate an issue in honor of a loved one, call (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ויקרא

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ג

(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה
שבעים וחמש שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

יב.

לפי כל הסימנים שבדברי חז"ל עומדים אנו בסוף זמן הגלות, לאחר שכבר "כלו כל הקיצין"¹, וכבר עשו תשובה, ובלשונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (לפני עשרות שנים) שכבר סיימו כל עניני העבודה, גם "צחצוח הכפתורים"², ועומדים מוכנים ("עמדו הכן כולכם") לקבל פני משיח צדקנו³.

* * *

גם לאחר קושי ואריכות הגלות האחרון במשך יותר מאלף ותשע מאות שנה (שלא בערך לגלות מצרים במשך מאתיים ועשר שנה) – מציאותם של "בני ישראל" היא בעצם למעלה מגלות, וכל רגע נוסף שנמצאים בגלות ה"ז באופן ד"הבאים מצרימה"⁴, "כאילו אותו יום נכנסו למצרים"⁵, ועומדים הם בתוקף האמונה והבטחון שתיכף ומיד יקיים הקב"ה הבטחתו "פקד פקדתי אתכם"⁶ בגאולה האמיתית והשלימה, ובפרט כששומעים ממשה רבינו שבדורנו⁷, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שכבר סיימו כל עניני העבודה ועומדים מוכנים לקבלת פני משיח צדקנו, ועאכ"כ לאחר שישנה גם השלימות דארבעים שנה, "נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"⁸, ועומדים בשנת הנ"א (ה'תשנ"א), ר"ת (ה' תהא שנת) נפלאות אראנו.

ולכן, יש לעודד ולחזק את רוחם של בני"ע"י ההכרזה שהקב"ה

א. בחומש ויקרא מדובר בעיקר בעבודת הקרבנות¹, שהיא אחת העבודות הראשיות במשכן ובית המקדש².

התורה היא נצחית³, כלומר שבדיני התורה ואפילו בסיפורי התורה, מסוגל כל יהודי בין איש ובין אשה, בכל זמן ובכל מקום, למצוא הוראות לחיי היום יום שלו, – את שעליו לעשות ואת שעליו להמנע מלעשות.

כך הוא גם בדבר כל עניני התורה, ובמיוחד נוגעת לכל ישראל בכל הדורות הוראות התורה בענין בית המקדש והעבודה בו.

התכלית של "ועשו לי מקדש", שבני ישראל יעשו בית המקדש, היא לשם "ושכנתי בתוכם" (לשון רבים), שהקב"ה ישכון בתוכם, בתוך כל אחד (ואחד) מישראל, בליבו ובביתו. ולכן גם עתה, כש"ומפני חטאינו", חרב בית המקדש הגשמי, הרי על ידי כך שיהודי "בונה" את ביתו, ומתנהג בחיי המשפחה, באופן של מקדש – קדושה, הוא בטוח שהנהגתו זו פועלת מחילה על חטאי העבר, וביתו יהיה "מקדש", מקום בו יהיה ושכנתי בתוכם – שתשרה שם השכינה, וזה יביא גם את הברכות בכל המצטרך.

ב. כאמור, היתה עבודת הקרבנות מהעבודות העיקריות בבית המקדש. עבודת הקרבנות החלה ונסתיימה בכל יום בקרבן התמיד (אותו הקריבו הרי פעמיים בכל יום, פעם אחת בבוקר לפני כל הקרבנות, ופעם שניה, לפנות ערב, לאחור כל הקרבנות)⁴.

קרבן התמיד מלמד כי הסדר התמידי, הסדר הרגיל הוא, שאדם אינו צריך להביא ולשרוף על המזבח את כל רכושו; התמיד לא היה יותר מאשר כבש אחד, מדה מועטת של יין ושמן, מעט קמח ומלח. יתרה מזו: לפי הסדר התמידי לא היה כל אדם צריך להביא לבדו קרבן תמיד פעמיים ביום על גבי המזבח. אלא היה צריך לתרום חלקו בסכום הכללי, שבו נקנו כבשים, יין, וכיו"ב. לצורך קרבנות של כל השנה. מובן, שעם חלוקת הוצאות הקרבנות של שנה שלימה בין כל בני ישראל, עולה בחלק כל אחד סכום קטן בלבד, – וזה אשר הביא ברכות הקב"ה לשנה מאושרת לכל אחד מבני ישראל, באשר הוא.

עבודת הקרבנות מלמדת אותנו: אין הקב"ה דורש שהסדר התמידי של האדם יהיה נתינת כל רכושו לבית המקדש להקריבו על המזבח, ללא שיתיר לעצמו כלום. מה שכן נדרש מהאדם הוא: את כל הלב⁵. מה שחשוב הוא לא הכמות⁶ – כמה כוחות, כסף, רכוש ומיטב שנותן האדם להקב"ה, אלא בעיקר א"י הוא נותן זאת. התנאי העיקרי הוא שיתן אותם בכל לבו. שאז אפילו אם מדת נתינתו היא (משום סיבה חזקה) אינה גדולה כי אם חלק קטן בלבד מכל סוג מרכושו,

– כמו שמצינו בקרבן תמיד שהיה כלול מכל הסוגים⁷: כבש מסוג החי, קמח, שמן ויין מסוג הצומח, ומלח מן הדומם –

(5) ראה זבחים (יג, א) דשלא לשמן או לשמן ושלא לשמן – דינם שווה. ובמשנה ספ"ד דזבחים: לשם השם... לשם ניחות. ואפילו לדעת התוס' והמשנה למלך – מצוה הוא ובפרט לפי הלח"מ דלהרמב"ם (הל' מעה"ק ספ"ד) מעכב גם בדיעבד.

(6) ראה משנה סוף מנחות. ויקר' פ"ג, ה.
(7) ראה טעמי המצות להאריז"ל פ' ויקרא. וראה ג"כ תניא פל"ד.

(1) סנהדרין צו, ב.
(2) שיחת שמחת תרפ"ט.
(3) ראה "היום יום" ט"ו טבת. ובכ"מ.
(4) שמות א, א.
(5) שמו"ר ריש פרשתנו (פ"א, ד). תנחומא שם ג.
(6) שמות ג, טז.
(7) ראה ב"ר פנ"ו, ז: "אין דור שאין בו כמשה". וראה זח"ג רעג, א. תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א). תניא פמ"ד. שם אגה"ק ביאור לסי' ז"ך בסופו.
(8) תבוא כט, ג.

(1) ראה פתיחת הרמב"ן לס' ויקרא.
(2) ראה ד"ה באתי לגני השי"ת רפ"ב.
(3) תניא פי"ז. ק"יא ס"ה.
(4) פסחים נה, ב ושי"ב.

* * *

בימינו אלה, שמאז כלה חמתו בביהמ"ק, ולאחרי "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"⁸, ולאחרי כל הגזירות והשמדות ר"ל ור"ל שסבלו בני באריכות וקושי הגלות האחרון, ובפרט גזירת השואה בדור האחרון, בודאי נעשה הצירוף והזיכוכ בשלימות, "די והותר" – נעשה הענין ד"סמך מלך בבל"⁹ אך ורק באופן של טוב הנראה והנגלה לעיני בשר, ובלשון חז"ל¹⁰ שהקב"ה אומר לישראל "בני אל תתייראו, כל מה שעשית¹¹ לא עשיתי אלא בשבילכם. . הגיע זמן גאולתכם!"

ובדורנו זה (ובפרט בשנה זו, "הי' תהא שנת נפלאות אראנו") צריכה להיות עיקר ההדגשה. . בהענין ד"סומך נופלים", לחזק ולעודד את רוחם של בני. . כולל ובמיוחד – החיזוק והעידוד ע"י האמונה בביאת המשיח ובטחון גמור ש"הנה זה (משיח צדקנו) בא"¹², וההוספה בהכנה לביאתו ע"י התשובה וקיום התומ"צ, ובלשון ההכרזה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו: "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה"¹³, "שובה ישראל עד ה' אלקיך, והכן עצמך ובני ביתך לקבל פני משיח צדקנו הבא בקרוב ממשי"¹⁴.

(משיחות ש"פ ויחי (ועשרה בטבת יהפך לשמחה) תנשא)

(8) תניא רפ"ז.

(9) יחזקאל כד, ב.

(10) יל"ש ישעי' רמז תצט.

(11) כולל גם הפעולה דמלך בבל שאינו אלא כגרון ביד החוצב בו.

(12) שה"ש ב, ח. וראה שהש"ר עה"פ (פ"ב, ח (ב)).

(13) אג"ק שלו ח"ה ס"ע שסא ואילך. שעז ואילך. תח ואילך. ועוד.

(14) "היום יום" – ט"ו טבת.

לקוטי

הרי מאחר שנתנתו היא בלב שלם, בחיות ושמחה, מתקיים הדבר כפי הכוונה והוא מביא גם את כל הברכות וההשפעות הטובות כמו שהיה אז בקרבן התמיד.

ג. הוראה נוספת ישנה בקרבן התמיד:

קרבן זה הועלה על גבי המזבח רק פעמיים ביום, אחד בבוקר והשני לפנות ערב – ואף על פי כן מכונה קרבן זה בשם המבטא תמידות: "קרבן תמיד". כלומר⁸, שגם הזמן שבין שני הקרבנות היה מלא וחדור בקרבן התמיד. לכן זמנו של קרבן התמיד הראשון היה בבקר, בראשית הכל, לפני כל עיסוק אחר, משום שקרבן התמיד צריך להקיף את כל המעשים שלאחריו ולהשפיע עליהם. מזה יש ללמוד כיצד צריך להתנהל בית יהודי:

במשך היום הרי עסוקים בבית בדברים שונים, הקשורים הן בגוף והן בנשמה. אבל כיון שהאור האלוקי אינו ניכר בטרדות היום יומיות – שכן אפילו הדברים הקשורים לנשמה נעשים לפי ההבנה האנושית, העלולה לפעמים להטות מדרך הישר ולהביא ח"ו עד להיפוכו של רצון הקב"ה – לכן צריך האדם להבטיח עצמו מיד בתחילת היום, עוד לפני שהוא ניגש לעסקיו השונים היומיים ולבטא לכל לראש את התמסרותו המוחלטת להקב"ה. שזוהי משמעות אמירת "מודה אני לפניך מלך..." מיד שניעור: הוא מודה להשי"ת שהחזיר לו את הנשמה ותוך כך מכנהו "מלך", והרי היחס למלך היא הרי התמסרות בכל לבו ונפשו, והתמסרות זו בתחילת היום משפיעה גם על השעות שלאחר מכן, המנוצלות לצרכיו שלו; וגם בהן ניכרת השפעת "מודה אני", ואף הן חזרות במסירה

שיחות

ויקרא

ונתינה ל"מלך", לבורא, וממילא גם הם מלוות בברכות והשפעות הקב"ה.

ודבר זה מתבטא בענינו של "קרבן תמיד" והפרטים שבו: כשהתחלת היום הוא בקרבן, בהתמסרות להקב"ה, נחשב קרבן זה כתמיד: הוא אינו מוגבל לאותו רגע של תחילת הבוקר בלבד, אלא יש לו השפעה תמידית. עם הבאת הקרבן היה צריך להזות את דמו על המזבח ולהקריב עליו את חלבו. דם יש בו התכונות של חיות, חום והתלהבות, השומן מסמל את הרגש העונג (מעונג נוצר שומן)⁹. כלומר: הצעד הראשון ביום היא ההחלטה האיתנה של האדם להפנות את התלהבותו רק למזבח, בדברים טהורים וקדושים ושרק בהם יהיה תענוגו – והקב"ה מסייע לקיים ולהגשים את החלטתו זו בכל זמני היום, דבר שמביא עמו גם את ברכת הקב"ה ואת ההצלחה לכל היום ולכל הלילה.

ד. על קרבן התמיד מספר המדרש¹⁰, שהקרבן קרבן התמיד היה מכפר על עוונות (מסויימים) שנעשו קודם להקרבן הקרבן:

השי"ת נותן הזדמנות לאדם שנכשל ח"ו, לתקן את העבר, אדם עובר בחייו קשיים ונסיונות שונים – ולפעמים קורה שאינו יכול לעמוד בנסיון מסויים ח"ו. אך אם מקבל על עצמו מחדש להתמסר להקב"ה, הוא אומר בלב שלם "מודה אני לפניך מלך" – הכולל, כאמור לעיל, גם את ה"תוכן" של קרבן תמיד – הוא מכפר על השעות הקודמות של היום.

תורת החסידות – החל מאדמו"ר הזקן – מדגישה ומבארת בעומק, רוחב ובהסברה שכלית: שגם כאשר אדם נכשל ר"ל, אסור לו ליפול ברוחו לגמרי ולהרפות ידים; ובכל

(9) ראה גיטין נו, ב.

(10) במדב"ר כא, כא. תנחומא – באבער – פנחס יב וש"ג.

הוספה

בשורת הגאולה

יא.

מצינו בגדעון ש"בימיו¹ היו ישראל בצרה והי' הקב"ה מבקש אדם שילמד עליהם זכות. . . כיון שנמצא זכות בגדעון שלמד עליהם זכות, מיד נגלה אליו המלאך, שנאמר וירא אליו מלאך ה' ויאמר לו לך בכחך זה, בכח זכות שלמדת על בניי", "אמר הקב"ה, יש בך כח ללמד סניגוריא על ישראל, בזכותך הם נגאלים"².

. . . הלימוד זכות בנוגע לקירוב וזירוז הגאולה – שכיון שכבר "כלו כל הקיצין"³, עוד בזמן הגמרא, ועאכ"כ לאחרי אריכות וקושי הגלות במשך יותר מאלף ותשע מאות שנה ועדיין לא בא . . . ובנוגע לתשובה («אין הדבר תלוי אלא בתשובה»³) – כבר עשו תשובה, שהרי אין לך אדם מישראל שלא הרהר תשובה (לא רק פעם אחת, אלא) כמה פעמים במשך ימי חייו, שע"ז נעשה "בשעתא חדא וברגעא חדא"⁴ מרשע גמור צדיק גמור, כפס"ד הגמרא⁵ שהמקדש את האשה "על מנת שאני צדיק (גמור)⁶ אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה" – הרי בודאי ובודאי שמשיח צדקנו צריך לבוא תיכף ומיד ממש, אשר, כדאי הוא לימוד זכות זה לגאול את ישראל, ובפרט שנוסף על הלימוד זכות, ה"ז גם פס"ד של כו"כ רבנים ומורייהוראה בישראל, וכיון שהתורה "לא בשמים היא"⁷, הרי, פס"ד זה בב"ד של מטה מחייב כביכול ומזכה גם את ב"ד של מעלה, וכן יקום!

(1) תנחומא שופטים ד.

(2) יל"ש שופטים רמז סב.

(3) סנהדרין צז, ב.

(4) זח"א קכט, סע"א.

(5) קידושין מט, ב. רמב"ם הל' אישות פ"ח ה"ה. טשו"ע אה"ע סל"ח סל"א.

(6) ע"פ גירסת האור זרוע סקי"ב.

(7) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

מקרה אסור לו לבוא למצב של יאוש ח"ו. אדרבה, עליו להתחזק: לתקן את אשר עיוות, להשלים את אשר החסיר במעשיו ולקוות שהקב"ה יקבל תשובתו¹¹.

תשובה זו מוצאת את ביטויה ב"מודה אני לפניך מלך", לחקוק במוח ובלב את הכרת התודה וההתמסרות להקב"ה, ולקבל החלטה איתנה, שהדם והחלב – הלהט והתענוג – יושקעו רק בדברים קדושים, או מוחל הקב"ה על השעות הקודמות שעברו, ובו בזמן נתן לו הקב"ה את ברכתו, במדה מלאה, בכל המצטרך לו, בין בגשמיות בין ברוחניות, עברו ועבור בני ביתו.

עד שהדבר (ההנהגה דקרנן תמיד) מביא גם את הברכה הכללית, את הברכה העיקרית והיסודית, שבקרוב יבוא משיח צדקנו ויבנה את בית המקדש ויוציאנו מהגלות הפנימית ומהגלות החיצונית, ויביאנו לארצנו הקדושה¹², ואז נזכה לראות, גם בעיני בשר, את הקרבת קרנן התמיד בבית המקדש, במהרה בימינו אמן.

(משוחת א' במדבר תשכ"ב)

ה. בסוף פ' ויקרא מדובר בקרנן אשם תלוי שצריך להביא על עבירת ספק חטא (כמו למשל, מי שהיה לפניו שומן כשר ושומן בלתי כשר ואכל אחד מהם. ואחר כך אמרו לו שאחת מהן היתה חלב, אך עדיין אינו ברור אם אכל את החלב או את השומן הכשר. שאז הדין הוא, שעל הספק מחוייבים להביא קרנן הנקרא אשם תלוי). ובגמרא¹³ נחלקו אם חייבים (כרת או חטא) כששוחטים אשם תלוי חוץ לעזרה (כמו שחייבים בשאר קרבנות על

שחוטי חוץ), ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרים. טעמם של חכמים: כיון שקרנן אשם תלוי בא על הספק, הרי יתכן שלא עבר כלל על איסור, ולכן אין לחייב על שחיטת חוץ, שכן יתכן ששחט מחוץ לעזרה בהמה שאינה קרנן. והרמב"ם¹⁴ פוסק כחכמים, שפטורים.

מחלוקת נוספת ישנה¹⁵ באדם שהביא אשם תלוי ועד שלא נשחט הקרנן נודע לו בודאי שלא עבר על האיסור, או שנודע לו בודאי שעבר על האיסור (שאו אי אפשר להקריב את הקרנן, כי אשם תלוי בא על הספק), אומר ר' מאיר: "יצא וירעה בעדר", שהבהמה נעשית חולין; וחכמים אומרים: "ירעה עד שיסתאב כו'", כי יש לבהמה דין קרנן, אלא שאי אפשר להקריבו וצריך להמתין עד שהבהמה תקבל מום ואז יפדו אותה מההקדש. והרמב"ם¹⁶ פוסק כחכמים, והטעם הוא: כי "לבו של אדם דוח על עונותיו והואיל על ספק הפרישו גמר בלבו להקדיש".

ומקשים: לדעת חכמים (ופסק הרמב"ם) שגם אם נודע לו אחר כך בבירור ש"לא חטא", נשאר הבהמה עדיין הקדש, משום ש"גמר בליבו להקדיש", צריך להיות לכאורה (ואדרבה – בכל שכן) שבמקום שנשאר הספק, ודאי שהבהמה קרנן – שכן אפילו אם באמת לא חטא, הרי "גמר בליבו להקדיש" – מדוע אם כן פוסקים חכמים (והרמב"ם), שאם נשחט הקרנן בחוץ אין לו דין שחוטי חוץ? ויש לומר הביאור בזה: בקדושת הקרבנות ישנם שני חלקים: א) בדיני אדם, כיצד יתנהג האדם בבהמה שהקדיש לקרנן – לענין זה מספיקה הידיעה בדיני אדם ש"גמר בלבו להקדיש" שתהיה הקדש, גם אם באמת לא חטא או אפילו כשנודע לו בבירור שחטא. ב)

(14) הל' מעשה הקרבנות פ"ח, ה"י.

(15) כריתות כג, ב.

(16) הל' פסולי המוקדשין פ"ד, ה"ט.

(11) ראה אגה"ת פ"א.

(12) ראה הסדר בזה: רמב"ם הל' מלכים פ"א. קובץ מכתבים לכ"ק אדמו"ר (מהרש"ב) נ"ע ח"א. וש"נ.

(13) כריתות יח, א.

ספק הוא אצלו וסובר שמא לא עבר כל עבירה – יש לחפש דרכים "לעורר" אצלו, חרטה ועשיית תשובה אמיתית. לכן היה מחירו של אשם תלוי גדול יותר משל חטאת.

אלא שלכאורה, אין זה טעם מספיק. הן אמת שהיתה צריכה להיות תשובה, אך ישנו הרי ענין ומעלה בהקרבת הקרבן עצמו, שיש בה הסגולה לכפר ולהסיר את הפגמים שנעשו על ידי העבירות; ולפי חילוקי הפגמים על ידי החטאים השונים, לפי זה הם החילוקים בקרבנות, הבאים לתיקון הפגמים. ובהכרח איפוא לומר, כי מחירו של אשם תלוי הגבוה משל חטאת, אינו רק בכדי לעורר את האדם לתשובה אמיתית, אלא גם משום שאשם תלוי צריך לכפר על פגם גדול יותר מאשר הפגם שמכפר הקרבן חטאת. ואינו מובן, איך שייך לומר שעל ידי ספק איסור יהיה פגם גדול יותר מאשר על ידי איסור ודאי?

ז. קרבנות בכלל מכפרים רק על חטאים הנעשים בשוגג²², כי גם עבירה בשוגג צריכה כפרה²³. אף שעצם עשיית החטא היתה שלא ברצון, הוא עשה זאת שלא מדעתו, אבל זה עצמו שהאדם יכול היה לעבור עבירה בשוגג, מוכיח שאין הוא כהוגן, שכן אילו היה כראוי להיות לא היה נכשל אפילו בשוגג, כמו שנאמר²⁴: "לא יאונה לצדיק כל און". כלומר שאשמתו של העובר עבירה בשוגג היא בכך שהניח לנפשו הבהמית להתחזק בפעולותיו – הבהמיות²⁵ הקודמות, (עוד בטרם נעשתה העבירה), שהן הביאוהו לכך שיוכל לעבור עבירה בשוגג.

בנוגע לדיני שמים: אשם תלוי הוא קרבן בנוגע לדיני שמים דוקא אם חטא באמת – רק שלגבי האדם הוא ספק, שבגלל החטא שעבר באופן שספק אצלו אם חטא, צריך להביא אשם תלוי (אם גם האדם יודע שהוא עבר על חטא צריך להביא חטאת).

לכן הטעם ש"לבו של אדם דוה וכו' וגמר בלבו להקדיש", מועיל שיהיה הקדש רק בנוגע לדיני אדם¹⁷, אבל בנוגע לדיני שמים הרי זה קרבן דוקא אם חטא בפועל¹⁸; וכיון שיתכן שלא חטא – שאז בנוגע לדיני שמים (כרת) אינו קרבן כלל – הרי אינו מחוייב כרת על שחיטת חוץ זו במזיד, ובמילא אינו צריך גם להביא על זה קרבן חטאת אם עשה זאת בשוגג, כי דוקא "דבר שזונו כרת שגגתו חטאת"¹⁹.

ו. ויובן זה גם מכך שאף שקרבן חטאת בא על איסור ודאי (בשוגג) ואשם תלוי על איסור ספק, מצינו חומרא יתרה באשם תלוי מבקרבן חטאת: חטאת בת דנקא ואשם בת שתיים²⁰, חטאת היתה חייבת להיות שוה לא פחות ממטבע שנקרא "דנקא"^{20*} ואשם תלוי – לא פחות משני סלעים שהם 48 דנקאות! ומבאר זאת רבינו יונה²¹, כי עיקר הכפרה של קרבן הוא על ידי התשובה שנעשית עמו. לכן, כשארם יודע בודאי בנפשו שחטא, הוא מתעורר לחרטה ולתשובה באמת; אבל כאשר

(17) ראה בלח"מ הל' מעשה הקרבנות פ"ח, ה"י: לא הוי הקדש גמור.

(18) דאף כשגומר בלבו להקדיש קרבן שלא מצד ספק, נעשה הקדש גם בנוגע לדיני שמים (גם כשלא חטא), אבל במקדיש מצד הספק לשם קרבן אשם תלוי, אינו נעשה הקדש בנוגע לדיני שמים, רק כשחטא, כי קרבן אשם תלוי בא על חטא (מספק) דוקא.

(19) כריתות כה, א.

(20) זבחים מח, א.

(20*) תוד"ה מכלל (כריתות י, ב) ודלא כרש"י ותוס' זבחים שם. ואכ"מ.

(21) ברכות א, ב ד"ה והא דאמרינן. שו"ע רבנו הוקן או"ח ס' תר"ג.

לזכות

כ"ק אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וּרְבִינוּ

מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ

ויה"ר שעי" קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וּרְבִינוּ מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ

לְעוֹלָם וָעֶד

(22) אגה"ק סכ"ח. וראה ד"ה וכל אדם לא יהי' להצ"צ, ודשנת תשכ"ג.

(23) רש"י שבועות ב, א. ד"ה תולה.

(24) משלי יב, כא.

(25) ראה אגה"ק סו"ס כח: מהתגברות נפה"ב. ובתניא פ"ג: הוא בתקפו. ואדרבה נתחזק יותר בהמשך הזמן שנשתמש בו הרבה באכילה ושתי' ושאר עניני עולם הזה.

הדברים הנעשים אצל אדם בדרך ממילא, שלא מדעתו ושלא בכונה, מורים על מהותו, במה הוא שקוע, וכמה הוא מתענג. מעשי הצדיק, שתענוגו באלקות, הם פעולות של טוב וקדושה; ואילו זה שנכשל בעבירה, מוכיח הדבר שתענוגו מצוי בענינים של לא־טוב.

כשמעשה העבירה היה רק בשוגג, הרי, בפרט מסויים, גדול הפגם יותר ממעשה במזיד: כי כאשר האדם עושה פעולה בכונה ומדעתו, אין היא מורה כל כך על הקשר העמוק של האדם עם הדבר שעשה; יתכן שכל המגע שלו עם הפעולה בא רק בשעת העשייה ואינו אלא בכח העשייה שלו וברדת הכוונה ודעת בה הוא עומד אז. אבל פעולה הנעשית אצלו מאליה, הרי היא מלמדת על מהותו, שבה קשור ה"אני" שלו, שהוא יותר מכוונה ודעת, ולכן הוא נמשך, אינסטינקטיבית, לעשות פעולות אלו, עד שהוא בא לידי מעשה בפועל.

ח. בזה גם יובן מה שנאמר בכתבי האר"י²⁶ שהנזהר ממשוהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא במשך כל השנה. ואינו מובן: האדם הרי הוא בעל בחירה, הוא יכול לבחור תמיד בכל דרך שיחפוץ, כיצד אפשר לומר, שעל ידי זה שיהיה ממשוהו חמץ שמונה ימים תנטל ממנו הבחירה?

אלא פירוש הדבר הוא, שדברי האר"י הם על חטאים בשוגג: במזיד יתכן אמנם שיעבור עבירה ח"ו, מאחר שהוא תמיד בעל בחירה והוא חפשי תמיד לעשות כרצונו, אבל בחטא בשוגג הנעשה שלא מדעתו, לא יכשל (כל כך), כי על ידי זה שנוהר ממשוהו חמץ, נעשתה מהותו, במדה מסויימת, מהות של

(26) הובא בבאר היטיב ר"ס תמ"ו. וראה חז"ג רפ"ב, ב.

קדושה²⁷, ועל ידי כך במילא לא יהא נמשך לעבירות²⁸.

ט. על פי זה יובן גם מה שהגמרא²⁹ בבואה לתאר מציאות שצריך להביא עליה אשם תלוי, היא מביאה את הדוגמא של ספק חלב ספק שומן. ולכאורה, הרי ישנם כמה וכמה אופנים אחרים של ספק עבירה – מהו הטעם שהגמרא נוקטת דוקא מציאות של ספק חלב ספק שומן?

והביאור: כאמור, אשם תלוי בא על ספק איסור שוגג – שנתעורר אצלו ספק אם עבר עבירה בשוגג. וכיון שהפעולות האסורות שבשוגג הרי באות מצד התענוג שיש לו בהן, כנ"ל, הרי פירושו של דבר, שתוכנו ומשמעותו של כל ספק איסור שהוא, במה הוא התענוג שלו – האם עונג זה הוא מותר, המביאו לפעולות כשרות, או שהתענוג שלו הוא ר"ל תענוג אסור, כזה שנמשך על ידו לדברים האסורים. ומשום כך מביאה הגמרא את הדוגמא לאשם תלוי – ספק חלב ספק שומן (כי חלב ושומן באים מתענוג).

על דרך המבואר שהפגם שעל ידי איסור שוגג הוא חמור יותר בפרט מסויים מן הפגם שעל ידי איסור במזיד, אפשר גם לבאר את החומר שישנו בספק איסור לגבי איסור ודאי: כשאדם יודע בודאות שעבר על איסור בשוגג, הרי אמנם דבר זה מראה שהקשר שלו עם הרע היה עוד לפני מעשה האיסור, וזה אשר הביאו לעבור על איסור השוגג, שלא

(27) וגם בנינוני שנפש החיונית שבו היא היא האדם עצמו (תניא פכ"ט), מ"מ הרי גם נה"ב שבישראל (מצד עצמה, כשלא הורידה, ע"י תאות היתר, בגק"ט) היא בחי' קליפת נוגה, ומתאה רק לדברים המותרים (תניא פ"ח).

(28) ועפ"י תובן שייכות ההבטחה שלא יחטא לזהירות באיסור חמץ דוקא, כי מצה ענינה ביטול ואמונה המביאה (במילא) לקיום כל התרי"ג מצות (תניא פל"ג), וחמץ – היפך המצוה – ישות וגאוה, מביאה (במילא) לכל מיני רע. (כריתות יז, ב. 29)

מידיעתו וכוונתו; מכל מקום, לאחד שעשה את האיסור, הרי מתברר לו שנכשל ויודע שאין ראוי להיות במעמד ומצב בו הוא נמצא. אבל בספק איסור, שכלל אינו יודע אם נכשל, ומבחינתו עשוי לחשוב "מתברך בלבבו"^{29*}, שכלל לא עבר עבירה, הרי זה מורה, במידה מסויימת, על קשר עמוק ביותר לרע, שכתוצאה ממנו אינו יודע כלל שאינו כראוי.

העובר על איסור שוגג בודאי, הרי מהותו היא עדיין טוב, והעבירה היא בסתירה ובניגוד אליו, שלכן הוא חש בסופו של דבר שעבר על רצון העליון; הוא מרגיש ברע המנגד ומפריע למהותו (הנפש הבהמית רק מקיפה אותו ומושכת אותו אל הרע, אבל לא נעשית מהותו, אדרבה, היא מנגדת למהותו). משא"כ העובר עבירה בספק, ומתברך בלבבו, הרע הופך להיות ממהותו ואינו מנגד לו ואינו מפריעו כלל, שלכן אינו חש ואינו יודע כלל שעבר עבירה.

ולכן יש להביא על ספק איסור אשם תלוי, שמחירו גבוה ביותר מחטאת הבאה על איסור ודאי, כי על האשם תלוי לתקן פגם עמוק יותר.

י. על פי זה מובן, כי בשעה שיש לאדם ספק אם עבר על איסור, הרי אפילו אם כלפי שמיא גליא שלא עבר על האיסור (ובמילא אינו מגיע לו עונש, כי עונש בא על מעשה איסור דוקא), הרי ביחס למצב נפשו, הרי זה עצמו שיש בו ספק עבירה (אפילו אם לאמיתו של דבר לא עבר), מוכיח שיש לו שייכות לזה (אילו לא היה לו כל שייכות לרע לא היה יתכן כלל אצלו ספק שעבר על איסור)³⁰, ואם בכל זאת אין הדבר מפריע לו כלל והוא מתברך

* (29) ש"ע אדה"ו ח"א"ח סתר"ג.

(30) עיין מ"ק יח, סע"ב.

בלבבו שהוא כראוי; שהתענוג וההתלהבות שלו הם של היתר (ספק שומן), הרי מצב נפשו, במדה מסויימת, גרוע יותר מהעובר איסור ודאי, בשוגג או במזיד.

לפי זה נמצא שקרבן אשם תלוי, עם החומר שבו לגבי קרבן חטאת, שייך לכל מי שנודע לו ספק איסור, אפילו אם באמת לא עשה כל איסור³¹. לכן סוברים חכמים, שאפילו אם אחר כך נודע לו בבירור שלא חטא או שחטא בודאי, מכל מקום, הרי בכל הנוגע לו, למעמד ומצב נפשו, "גמר בלבו להקדיש" ו"ירעה עד שיסתאב".

כל זה הוא בנוגע למצב נפשו שהוא רוצה וצריך לתקן. אבל כאשר לדיני שמים הרי "המעשה הוא העיקר". בעונשין דלמעלה נוגעת עשיית העבירה בפועל³². לעשות עבירה בפועל שהיא היפך רצון וציווי הקדוש ברוך הוא בתורתו, "אשר יעשה אותם האדם"³³ "אשר לא תעשינה"³⁴. ולכן אם כלפי שמיא גליא שלא עבר על איסור בפועל (אף שמצד מצב נפשו הוא שייך לכך), אינו נענש על כך בדיני שמים.

ולכן פוסקים חכמים (ורמב"ם): "אשם תלוי וכו' שהקריבן בחוץ פטור", כי כיון שיתכן שלא חטא במעשה בפועל, ואז הרי בנוגע לדיני שמים אינו קרבן, אין מגיע עונש כרת על הקרבתו בחוץ, וכל שאין זדונו כרת – אין שגגתו חטאת, הוא פטור.

(משיחת שמח"ת תשי"ב)

(31) ובוה יובן מה שבבא בן בוטא חי' מתנדב אשם תלוי בכל יום חוץ מאחר ויה"כ (כריתות כה, א), שלא חשש שמה חטא חי' בפועל, כי אם, שחשש למצב עצם נפשו. (וע"ד המבואר בלקו"ת ויקרא ג, ד. ד"ה אשרנו תרצ"ו קונט' לב) בנוגע לדיני"ז. משא"כ לאחר יז"כ, שאז מאיר בחי' לפני הוי", בחי' עצם דקדושה.

(32) ראה ד"ה להבין כו' בתחלת ס' התניא (קיצורים והערות לתניא ע' מא' ואילך).

(33) ויקרא יח, ה.

(34) ויקרא ד, א.